

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila
sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

1867. 15. IX. 1917.

Zlatomašniku prč. P. Kalistu Medič-u,

duh. svetniku, bivšemu: profesorju v Novem mestu,
župniku v Ljubljani, gvardijanu v Ljubljani, Gorici,
Pazinu in na Sveti Gori, i. t. d.

Marijino svetišče, poj veselja,
nad tabo praznik praznikov je prisijal,
častito srebrobelo, trudno glavo
je Večni z zlatom mašništva obdal.

Prečastni jubilar in zlatomašnik,
Vaš zlati dan ožarja naše dni,
Bog Vam zvestobo vrača z zlatim vencem,
s številom let izvoljene časti.

Na kelih Vaš je vpisal z roko skrivno
vse Vaše dni, prelepo vrsto let,
od nove mase do današnje zlate
vtonilo jih je v večnost petdeset.

Cvetlični venec je desnico dičil,
ko prvič ste stopili pred oltar,
življenje Vam je zvilo krono trnja,
zdaj venec zlat nebo Vam nudi v dar.

In tega venca, venca Vaše slave,
radujemo se srčno tudi mi,
redovnega življenja čast, lepota
iz zlatomašniškega venca nam žari.

Marija se raduje Vaše sreče,
vseh Vaših žrtev, Vaših tihih zmag;
oltarju zvest služabnik svete cerkve
nebeški Materi nad vse je drag.

Nesteto duš, ki Vi ste jih rešili
radostno zdaj iz raja zre na Vas;
bogato so rodila Vaša dela,
pri Bogu so, ne zbrise več jih čas.

Zato čestitke naše preiskrene
v hvaležnosti globoki k Vam hité,
naj Jezus z morjem najčistejše sreče
napolni danes blago Vam srce.

Naj z zlatim vencem na srebrni glavi
Gospod Vam da še mnogo zlatih dni,
veselja mnogo na večer življenja
in palmo zmage v srečni večnosti!

LISTEK.

Okuženega rodu.

(Humoreska.)

(Konec.)

Naši izletniki so se zopet povrnili
v svoja gnezda in so pripovedovali svoje
doživljaje tako živo, da je začel marsikdo
dvomiti, če je vse res, kar pripovedujejo.
Pa kdo je mogel dokazati nasprotno?
Nihče — torej je moralo biti vse res!
Sicer me pa ta pripovedovanja niso tako
animala, ampak čakal sem na nekaj
drugega, namreč na odgovor od „Ilirije“.

Pa je prišel nekega dne. Kdor je že
kdaj delal kako skušnjo, na katero ni bil
dobro pripravljen, ta si lahko predstavlja
moje občutke, ko sem odpiral pismo. Pri-
pravljen sem bil na vse. Pa kaj zagledam?
Pravo vsprejemno listino s kolkom in pe-
čatom in zraven prijazno prošnjo, da plačam
kakor hitro mogoče prvo rento gospodu za-
stopniku Tepcu. Srce, kaj zahtevaš še več?!

Vinska posoda.

Od vinske posode je v prvi vrsti
odvisna dobrota vina. Kaj pomaga, če
pridelamo še tako lepo, zdravo in zrelo
grozdje, če ga potem nepravilno vpora-
bimo, zlasti če spravimo mošt v slabo,
zatohlo ali pa plesnivo posodo.

Vino se nam v taki posodi pokvari
in izgubi na svoji vrednosti.

Vina z duškom so pri nas na dnevnem
redu. Vzrok je nepravilno ravnanje z
vinsko posodo.

Pri nas se še vedno na vinsko po-
sodo premalo pazi. Kadar se jo izprazni
se za njo malo kdo zmeni do časa, dokler
je zopet ne rabi. Potem ni čuda, da se
les prepoji s plesnobo ali vsaj z duškom,
kateri duh se prenese potem na vino.

Da se to ne zgodi, moramo izpraz-
njeno posodo vselej koj pomiti in ko osahne,
zažveplati in zabiti.

Za žveplanje prazne posode zado-
stuje vsako žveplo, če je le količkaj čisto.
Na vsakih sto litrov (2 vedra) se vzame
po 5 g (pol deke) žvepla. Žveplo se strese
na kako skledo, tam se zažge in se skledo
postavi skozi odprta vratica v sod, nakar
se vratica zapro. Kadar žveplo pogori,
se sod zamaši tudi pri vehi. Posoda za
žveplo ostane do prihodnjega žveplanja,
ki se vrši po dveh do treh mesecih v sodu.

Predno se sod rabi, se ga odpre, da
se dobro prezrači in potem se ga dobro
z vodo pomije, najbolje s krtačo podrgne
in večkrat izplakne, nakar se vanj brez
skrbi mošt ali vino napolni.

Če nimamo žvepla, potem moramo
spraviti sod odprt na zračnem kraju (pre-
pihu), da ne splesni.
Predno se pa tak sod rabi, ga je
treba veliko bolj skrbno pripraviti, kot
žveplan sod. Najbolje je, da ga zakuhamo
z vrelo vodo, koji smo pridelali na vsak
škarf po eno pest sode. Zakuha se pa ne
sme v sodu ohladiti, temveč mora še
gorka ven, sicer ni celo zakuhavanje
nič vredno.

Nato sod od znotraj s krtačo dobro
podrgnemo in z vodo toliko časa pomivamo,
da gre čista voda iz njega.

Ako nimamo sode, ki je sedaj tudi
že primanjkuje, si pomagamo z lugom.

Lesni pepel poparimo, premešamo in pu-
stimo poleči. Na vrhu se nabere čista
tekočina, to je lug, ki vsebuje jedko snov,
podobno sodi. Tega luga pridenemo vsa-
kemu škafu vrele vode vsaj po en liter.

Zlasti dobro, vsaj dvakrat ali trikrat,
moramo pa zakuhati sod, v katerem se
nam je vino spridilo, bodisi da je zavrelo,
ali seikalo. Če tak sod prav temeljito z
vrelo vodo in močnim lugom ne razku-
žimo, se nam bo vsako novo vino v njem
pokvarilo.

Kako škodo pomeni to v sedanjih dra-
ginji, si zna vsak sam izračunati. Zato
bodimo previdni.

Posebno težko je treba za vino pri-
praviti plesnivo posodo. Najprvo je treba
vse doge in dneva znotraj, zlasti v špranjah
in fughah, dobro postrgati, ali pa celo po-
oblati. Če je sod hudo plesniv, ga razde-
remo in vsako dogo pooblammo do zdravega
lesa. Nato sod zopet sestavimo in večkrat,
z močnim lugom izparimo (zakuhamo). Na
zadnje se zakuha sod še s čistim kropom,
kojemu se pridene malo vina, petijota ali
tropin. Konečno se, kakor vselej, sod še z
mrzlo vodo dobro pomije. B. Skalický.

Dolenjci, kaj nas uče ogrski Slovenci?

I.

Naše „Novice“ so že večkrat v svojih
vabilih na naročbo jadicovale, da se naše
ljudstvo premalo zanima za svoj list, ka-
teremu se je radi prepričlega števila na-
ročnikov vedno boriti s primanjkljajem.
Te okoliščine se je domislil pisec nastopnih
vrstic, ko je dobil v roke list ogrskih
Slovencev, ki ima naslov:

Novine. Pobožen, družbeni, pismeni
list za vgrske Slovence. Prihaja vsako
nedelo. — Cena Novin 6 K. Vrednik Klekl
Jožef, vp. pleb. v Crensovcih (Cserföld),
Zalamegye. K tomi se more pošilati naro-
čnine i vsi dopisi, nej pa v tiskarno. Vsi
naročniki tak domači kak ameriški do-
bijo k Novinam brezplačno vsaki mesec
„Marijin List“ i na konci leta „Kalendar
Srca Jezušova“.

Marsikateri priprosti čitatelj naš se
bo čudil, da imajo ogrski Slovenci tudi
svoj list z gornjim naslovom, ki ima isti
namen, kakor naše „Dolenjske Novice“.

o vas nisem mogel pisati ničesar dobrega.“
„Dobro, dobro; toda gospodje menda
bolj zaupajo mojemu obrazu kakor vašim
poročilom.“

„Ali ste jim poslali tudi svojo foto-
grafijo?“

„Seveda — in vašo zraven!“

„Bil sem že nevoljen in radostni izraz
je izginil z mojega lica. Poslovil sem se
od doktorja, češ, da imam še več opravkov.
Ko sem prišel zvečer domov, sem takoj
privlekel na dan vsprejemno listino, da
postanem bolj volje. Pred seboj sem videl
vedno samo čistih 5000 kron in kako lepo
bom živel s tem denarjem.“

Kar zazvoni.

„Kaj želite, prosim?“

„Dovolite, gospod kaplan, da se vam
predstavim: Joško Štukelj, zastopnik za-
varovalne družbe „Merkur“.“

„In želite?“ sem vprašal pomirjen,
kajti zopet sem postal dobre volje.

„To lahko uganete — da se za-
varujete pri naši družbi.“

Kdo so ogrski Slovenci? Slavní prvo-
boritelj slovenski Božidar Raič, ki je na
zadnje župnikoval pri Sv. Barbari v Ha-
lozah, je bil najboljši poznavatelj naših
bratov na Ogrskem. Potoval je med njimi,
razširjal ondi slovenske knjige in jih je
večkrat opisal na primer „Letopis Matice
Slovenske“ 1868.

Štajerski Slovenci imenujejo svoje
rojake onkraj Mure v ogrski kraljevini
Prekmurce, oni sami pa se nazivajo
Slovence. Ako pogledamo narodopisni
zemljevid avstro-ogrške monarhije, lahko
zapazimo sedanje meje slovenskega ozemlja.
V jugozahodnem kotu Ogrske so znamo-
vani naši severovzhodni rojaki.

Na zahodu jih loči štajerska meja
mimo Radgone gori blizu reke Rabe; se-
verna točka je Sent Gotard; odtod po-
tegnimo proti vzhodu črto in jo obrnimo
navzdol skoro do izliva Mure v Dravo,
pa imamo pred sabo ozemlje ogrskih Slo-
vencev. Skrajna župnija slovenska proti
Št. Gotardu na severu se imenuje Štefa-
novci. Proti vzhodu pa meji na madžarski
jezik župa Dolinci. Na južno stran je
župa Turnišče okrog 6000 katoličanov.
Večji kraji so: Cankova, Gor. Lendava
(madž.: Felső Lendva), Dolenja Lendava
(m.: Alsó L.), Belatinci. Sobota (madž.:
Muraszombat) je čeden trg in križišče
železnično. Mura jih južno deli od Medji-
murcev.

Po veri so ogrski Slovenci katoličani
in protestanti. Katoličani spadajo pod
somboteljsko škofijo (Szombathely, nekda-
nja Sabaria, Steinamanger). Obširni popis
škofij v delu: Die kath. Kirche... Wien
1900 omenja, da je bilo tedaj še vendskih,
to je slovenskih župnij 9, slovenskih in
ogrskih 8, ogrsko-nemška in slovenska
1 župnija, 1 pa slovenska i hrvatska. Pri
rokah ima pisec Somboteljski šematizem
leta 1885. Tu se naštevajo tudi jeziki do-
tičnih župnij, za slovenščino se rabi izraz
„vend.“ En dekanat je skoro do čista
slovenski; v drugih pa so Slovenci po-
mešani z Madžari, Nemci in Hrvati. —
Raič omenja, da so Slovencev takrat šteli
še okrog 70.000

Raič in po njem omenja dr. Glaser
(Zgodov. slov. slovstva I. 198), da je na-
rečje prekmursko ali ogrsko-slovensko

„Žal mi je, da vam ne morem ustreči;
ravno danes sem dobil vsprejemno listino
od „Ilirije“.“

„Ta smola! Toda pri nas je lepša
prilika! Tudi gospod vikar Bregar iz Bele
vasi se je danes zavaroval pri meni.“

„Kaj, Bregar? Pojte, pojte! Pravite
to raje komu drugemu, ker jaz tega ne
verjamem!“

„Res je, gospod kaplan! Za 10.000 K
se je zavaroval.“

Mislil sem, da narobe slišim.

„Za 10.000 kron?“ — Več nisem
mogel spraviti iz sebe in podal sem gospodu
Štuklju roko v slovo.

„Kaj ta človek še nima dovolj?“ sem
premišljeval, ko sem bil zopet sam. „Najprej
za 6000 kron pri „Iliriji“ in sedaj še enkrat
za 10.000 K pri „Merkurju“. To je prava
lakota po zlatu, ki jo je opeval Horac v
neki pesmi.“

V kateri pesmi, tega nisem vedel več,
pa saj tudi ni bilo treba. Na vsak način
moram jutri poiskati tega Mamonovega

jako čisto in lepo, ker madžarski jezik ne razjeda toliko organizma slovenskega jezika, zato je n. pr. Küzmič pisal v bolj narodnem in čistem jeziku, nego kateri bodi drugi pisatelj iste dobe. Narečje se ve ima nekatere posebnosti, ki jih naša pismena slovenščina ne pozna ali jih ni sprejela. U se izgovarja kakor ü, n. pr. tühinec = tujec; dajalnikom končnica je: ovi ali evi, n. pr. možévi sem oponašala. Imenovalnik v množini pri samostalnikih na k ima ck, n. pr. svedocke, junacke namesto: svedocje, junacje, po naše slovnice *junaki*.

Ženski samostalniki s končnico *a* imajo v orodniku končnico *ov*, n. pr. med *Murov*. V množinskem mestniku se nahajajo oblike *v nebesaj* nam: *v nebesih*. V dvojinskem imenovalniku rabi množinska oblika s pristavkom: *va, vi*, na pr. *svojiva* brata, dveji ladji *stoječevi*. — Oziralni zaimek, *k(a)teri*, *a*, *o* se piše: *steri, stera, stero* (izgovarja se večinoma šteri, a, o). Pomožni glagol *bode, bomo* izpušča prvi zlog, torej *de, mo*. Glagol ima v tretji osebi množinski starejši, krajše oblike: *ido, psüjo* (idejo, psujejo). — V ogrski slovenščini je še obilo lepili, kratkih izrazov, ki se drugod ne rabijo splošno, na pr. *roditelji* = *starši*, *jahanec* = *jezdni konj*, *prednjar* = *predhodnik*.

Ogrski Slovenci imajo svoje knjige, odkar se je v protestantovski dobi začelo pisati tudi v slovenskem jeziku. Kajkovski pisatelji so najbrž tudi nanje uplivali. Saj se čita (dr. Glaser, stran 125), da je bil tiskar, ki je tiskal prvo kajkovsko knjigo Mihalj Bučić-a: „Kerstčanski navuk“ v Nedelišču v Medjimurju leta 1573, tiskaj pozvan iz Dolenje Lendave.

Prvi ogrski Slovenec, ki je pisal slovensko, je bil Štefan Küzmič. Bil je luteranski propovednik v Šurdi po letu 1600. Izdal je: *Nouvi Zakon ali Testamentom Goszpodna nasega Jezusa Krisztusa zdaj oprviez z Greskoga na sztari szlovenszki jezik obrnyeni po Stevanu Küsmiesi Surdanzskom F. V Halli Saksonskoj 1771*. — A poskrbeti je bilo treba tudi za katoliške Slovence. Takrat je bila cesarica in kraljica Marija Terezija leta 1777 ustanovila Somboteljsko škofijo. Njen prvi biskup Szily Janoš, znan kot pobožen, goreč mož, je naročil Mikloš Küzmič-u, duhovnu pri Sv. Benediktu, da naj prevede na „stari slovenski jezik“ potrebne knjige. Zato je trebalo najprej omikati prosto ljudstvo in za narodne šole spisati potrebne bukve. V ta namen je sestavil:

ABC za Szlovenceze na Vogerszkem, krog 1. 1780.

Szlovenszki silabikár z steroga sze decza steti more navsciti, z nikimi rejcsiniczami nav küpe pod prespan stampanja dani. V Soproni pri stampari Siefs Jósef János 1780. — S tema knjižicama je

postavil temelj za pouk mladih in starih v maternem jeziku. — Sostavil je še šest drugih knjig, kakor evangelije, katekizem, sv. historija, molitvene knjižice in pesmarice. Zanimivo je, da so „szvete historie“ na stari szlovenski jezik obrnyeni po V. P. Gospoudi Küzmies Miklosi, szvetoga Benedeka Fare Dühovniki ino Krögline Szlovenszke Vice Öspörössä. Torej je bil Küzmič okrožja slovenskega dekan. Iz tega se vidi, da ga je prvi vladika Szily zeló čislal ter ga kot zaslužnega moža odlikoval.

Mihael Sever je bil protestantski duhovnik ter je izdal 1. 1747 „Red zveličanstva“ in 1. 1754 „Voere krsztsanszke kratki navuki“. Nekaj njegovih pesmic in molitvic je privzel St. Küzmič v svoje knjige. Protestantski učitelj Števan Šijarta je 1. 1796 izdal: *Mrtvecsne peszmi*.

Tako je bilo za oboje vernike vsaj za silo poskrbljeno. (Konec sledi.)

Dopisi.

Iz Dobrnica. 17. avgusta je padel na italijanski fronti vojak Janez Zure. Njegov stotnijski poveljnik poroča materi umrlega junaka sledeče: „Borec se za dom in cesarja proti izdajalcu Lahonu je umrl. Vaš sinko Janez junaške smrti. Danes, dne 17. t. m. ob 3. uri zjutraj je bil zadet v glavo od kosa sovražne granate in bil na mestu mrtev brez trpljenja. Kakor je ta udarec hud za Vas, naj Vam bo v zadoščenje in tolažbo, da je bil Vaš sin prav priden dečko, hraber, vesten in pokoren vojak. Za junaštvo je prejel bronasto hrabrostno svetinjo. Karlov križec, srebrna svetinja I. vrste mu bode podeljena v prihodnjih dneh. Mlado življenje je daroval za domovino in svojega cesarja, ki prav danes praznuje svoj rojstni dan. Iskreno sožalje v imenu cele stotnije z Vami žalujoči E. F., komandant stotnije.“

Ravno je došlo poročilo, da so ga pokopali na pokopališču za padle junake (grob 6 r 6) v vasi Mahorini (?) v vipavski dolini. Padli junak je bil zvest član dobriškega Orla, kakor tudi vrl kongreganist in ud Slov. kat. izob. društva. Pokojni je bil priljubljen vsem, kateri so ga poznali. Spavaj sladko dragi, ker storil si svojo dolžnost! Materi udovi pa naša sožalja!

Dne 22. avgusta je umrl v bolnici na Dunaju vojak Ignac Kic iz Korit vsled bolezni, katero si je nakopal v vojni. Pokojni zapušča udovo in 7 nepreskrbljenih otrok. Naj v miru počiva!

Iz Rosalnic pri Metliki. Martin Matjašič umrl. — V četrtek, dne 6. septembra je preminul eden najboljših sinov Belokrajine, g. Martin Matjašič iz Rosalnic, v moški čili dóbi 58. let. Rajni je bil mož stare korenine, priden in vesten gospodar, skrben krščanski oče, blag prijatelj in vedno gostoljuben in priazen s

slehnem, ki je obiskal njegovo miroljubno hišo. On je stal vedno neomajano v vrstah S. L. S., v kateri je neumorno deloval za napredek Belokrajine. Celih 15 let je županoval svoji domači občini in je bil do svoje prerane smrti njen prvi svetovalec. V letih 1908 do 1914 je bil deželni poslanec črnomaljskega in novomeškega okraja. Kot taki je vsikdar vestno izpolnjeval svoje poslanske dolžnosti in neustrašeno zastopal koristi svojih volilcev. Kakor povsod, tako je bil tudi med poslanci splošno priljubljen in spoštovan vsled svojega odkritega in veselega značaja. Od leta 1914 je bil načelnik cestnega odbora metliškega, nadalje član šolskega in zdravstvenega sveta metliškega. Z vso vnemo je deloval tudi na polju združništva. Do svoje smrti je bil predsednik lepo delujočega kmetijskega društva in odbornik obeh posojilnic v Metliki. Kot pravi belokranjski kmet globoko veren, je bil dolgo vrsto let ključar cerkve Matere božje pri Treh farah, kjer je bil tudi v soboto, na praznik Matere božje, pokopan. Kako visoko je bil pokojni Matjašič čislán, je pokazal njegov pogreb. Od blizu in daleč so prihiteli Belokranjci, da mu izkažejo zadnjo čast. Pet duhovnikov in okoličanski župani so ga spremljali na njegovi zadnji poti in metliški cerkveni pevci so mu pod vodstvom poslanca Mihelčiča pred domačo hišo zapeli v slovo. Ob grobu se je poslovil od pokojnika poslanec K. Dermastia. Po njegovih besedah hočemo proslaviti spomin pokojnega Martina z delom za procvit in blagor Belokrajine, trdno se držeč naukov svete Cerkve. — Prizadeti družini naše najiskrenejše sožalje, duši pokojnika večni mir in pokoj ter zaslužen plačilo pri Bogu.

Iz Radovice. Že smo bili trdno uverjeni, da je letos vsaj ne bo, toče namreč, a smo se varali. Dolgo nam je prizanašala, 27. t. m. popoldne pa je prihrula med groznim treskanjem in silnim viharjem, debela, kakor je še ne pomnimo. Zdelo se je, da padajo kar kosi ledu. Ponekod je škoda ogromna, grozdje skoraj uničeno. Tu in tam je odbilo kar cele grozde. Sreča, da je padala le nekaj minut, sicer bi bila sklestila tudi trtni les. Hudo so prizadete Radovice, Radoši, najbolj Boldraž in Slanavas, koder je bila trta letos nenavadno lepo in bogato obložena. Sedaj se v ranjenih grozdnih jagodah pasejo tropi raznih velikih in malih muh, osá, čebel idr. Tako so šli lepi upi po ledeni vodi. Razcefrana je debelača, zbita v tla ajda in proso idr. in oklačeno sadje. Med nevihto je udarila strela v hišo nad Radovico in jo zažgala. Zgorela je hiša in pohištvo, zidanica, dva voza krme, nekaj obleke in posodja.

Vojska nam je pobrala zopet dva mlada fanta. Prvi, prostovoljec, Jožef Bajuk iz Radovice št. 63, 17 let star, si je nakopal na bojišču bolezen, vsled katere je umrl v bolnišnici v Gradcu. Bil je za svoja

leta nenavadno krepak mladenič, doma iz ugledne hiše. Starejši brat njegov je padel že 7. septembra 1916 v Galiciji, tretji, Janez, je še na bojišču. — Zadnje dni pa je prišla, uradno še nepotrjena vest, da je na rumunskem bojišču padel 20 letni Martin Stankovič iz Bojanjevasi št. 21, edini sin, ki je prevzel gospodarstvo. — O nekaterih pa že od začetka vojske ni nobenega glasu. Več fantov in mož se pa nahaja v ruskem ujetništvu po raznih gubernijah, mestih in kolonijah.

Iz Št. Jerneja. Ker mi ni bilo mogoče osebno in javno se posloviti od dobrih župljanov šentjernejske doline, naj ponesó te skromne vrstice vsem moj zadnji pozdrav. Ko sem bil pri Vas, je marsikdo občutil v srcu, kako novo navdušenost lije nebeški nauk v dušo, koliko tolažbe nudi v bridkostih in težavah na potu življenja. Seveda sem se vedno zavedal težke odgovornosti pri vzvišenem delu, zato sem iskal pri Jezusu v premišljevalni molitvi navdihov, da bi zadel pravo struno človeškega srca in ga pridobil zanj. Marsikrat sem razveselil Vaša srca, ko ste v duhu zrlí božje nauke kakor v novi luči. Pri tem nisem iskal sebe, ne svoje slave, ampak le Boga in rešitev neumrjoče duše. Deloval sem pri Vas štiri leta po vzoru nebeškega pastirja. On mi je bil kakor zvezda, na katero sem se oziral. Tudi pri otrokih v šoli sem užil veliko veselja, včasih je res bilo prijetno, četudi so bili bolj živahni. Hotel sem jim zbuditi veselje do Jezusa in do verskega življenja. Tudi sem rad nudil zdravila ranam človeškega srca v zmislu duhovnega življenja, da bi v njih zaplulo novo življenje v božji milosti. — Večkrat sem Vam tudi govoril o lepih čednostih nebeške Kraljice, naše matere, priporočal njenemu mogočnemu varstvu. A tudi sedaj ob slovesu izročam Vaša srca v njeno varstvo, da bi tudi v bodoče Vam naklonila obilo pomoči, zlasti, da bi kmalu izprosila človeštvu potrebnega miru. — Večkrat se bom spominjal Vas v molitvah, a tudi Vi ne pozabite na-me v molitvi. Bog Vas živi! — Fran Lončar, kn.-šk. tajnik in kaplan.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Enajsta soška bitka se nadaljuje skoro z isto ljutostjo, kakor se je pričela. Glavno točko italijanskih napadov tvori pa še zmeraj hrib sv. Gabrijela, katerega napadajo ne glede na ogromne žrtve z vso silo, toda oreh je zanje jako trd in junaštvo naših hrabrih čet nad vse vzvišeno. Iz vojaškega tiskovnega stana se 9. t. m. poroča, da so naše čete v četrtek krvavo odbile napad na goro sv. Gabrijela in od takrat je prostor, za katerega se vroče bojujejo, neprestano obstrlel jevan od težkih topov in metaleev min. Zelo besno so streljali zlasti v petek opoldne. Vedno bližajoče se sovražne ojačbe je trajno zadrževal naš dobromerjeni uničevalni ogenj in preprečil, da se ta dan napad ni mogel razviti. Šele ponoči napadel

sužnja in ga dobro ošteti. Pa tega ni bilo treba, kajti Bregar je sam prišel k meni — najbrž ga je že vest preveč pekla! —

„Prijatelj, kaj pa vendar misliš?“ sem zaklical, ko je vstopil, „da se zavaruješ za cele milijone! Kaj nisi še nikdar slišal: Pohlep je začetek vsega zla?“

„Že sem slišal, že — ampak 10.000 ni še milijon!“

„In 6000 pri Iliriji?“ sem ga vprašal, da bi mu dokazal krivdo.

„Molči mi o Iliriji!“ — odklonili so me!“

„Kaj — niso te vsprejeli? Nemogoče, saj si vendar zdravega rodu!“

„Je pač tako! Tudi meni se zdi vse to uganka. Kdo ve, kaj je naredil ta stari doktor?“

Tedaj se mi je zasvetilo v glavi. Gotovo je stari gospod zamenjal najini imeni in zakrivil vso reč. Nisem se mogel premagovati in začel sem se smejati na ves glas.

„Danes si pa zelo dobre volje“, je rekel Bregar, ko sem se tako smejal.

„Saj je pa tudi res smešno; mene, slabotnega, okuženega človeka so vsprejeli, tebe pa, ki si brez napake, zdrav kot riba, so zavrnili. Prijatelj, zdravnik je naju zamenjal, saj me je še včeraj nagovoril z Bregarjem!“

„No, meni je vseeno, kajti pri Merkurju me vsprejmejo in imajo tudi drugega zdravnika. Kaj pa tebe nič vest ne peče, da si zavarovan tako per nefas?“

Ej, ta Bregar! Stal sem pred njim, kakor poparjen pes — kajti vsa stavba mojih upov je bila zidana na pesku.

„Svetuj mi, kaj naj storim?“

„Kaj — piši na družbo in povej, kako je s stvarjo!“

„Prej bi še rad govoril z zdravnikom; ko bi le možakar ne bil tako zadirljiv!“

„Naredi, kakor veš in znaš — svoj nasvet sem ti povedal.“

Več dni — cel teden je že potekel, preden sem se napolil k zdravniku, kajti pot se mi je zdela strašno težka. Morda

bi našel Bregar kak drug izhod, saj je bil bistre glave. Nekega pustega oktobrškega dne sem se napolil v Belo vas, da poiščem prijatelja. Šel sem skozi gozd — nikjer ni bilo žive duše; postalo mi je dolgčas in začel sem deklamirati: „Jesen je tu in listje z drevja pada...“

„Kaj govorite monolog?“

Pred menoj je stal zdravnik.

„Seveda, ker nimam nikogar, da bi mi pomagal.“

„Vaš tovariš v Beli vasi nima upati ničesar dobrega; kmalu bo pri koncu z njim.“

„Koga pa mislite, gospod doktor?“ sem vprašal prestrašen.

„Breganta — hočem reči Bregarja. Vsa vas je okužena in tudi on si je nalezel tifus.“

Zabolelo me je pri sreč, nobene besede nisem mogel več izpregovoriti. Toda zdravnik, ki je bil bolj navajen takih slučajev kot jaz, me ni izpustil, ampak me ostro pogledal in me hudobno vprašal:

„Od Ilirije ni še nobenega glasu?“

„Ne.“

„Kmalu izveste neko novico. Sporočil sem družbi, da se je vrnila mala pomota z imeni.“

„Tako — tu je torej ključ do uganke? Sicer pa, gospod doktor, čemu mi zdravniško priporočilo, če mora Bregar umreti še tako mlad! Tu se bo družba opekla!“

„Tu je stvar povsem drugačna, kajti vedno se lahko pojavijo nenadni slučajji. Toda ljudem okuženega rodu ni verjeti.“

Hitro sem se poslovil od zdravnika, kajti moj prijatelj mi je bil bolj pri sreč, kakor vse zavarovalnice. Ko sem ga zagledal, je bil v deliriju — ni me poznal. Toda kljub temu nisem še obupal nad njim in prav sem imel. Še danes živi in je dober dušni pastir svojim ovčicam. Kadar pa potegne od Merkurja svojih 10.000 kron, jih bo gotovo delil z menoj, kajti moj prijatelj je in ima usmiljenje tudi s takim „okuženega rodu“.

Plebanus — Leonid Petrov.

je sovražnik z močnimi silami severni del naše postojanke na gori, a bil je z velikimi izgubami zanj odbit. Goro sv. Gabrijela so tudi v soboto zmerno obstreljevali s težkimi topovi, toda boji pehote se niso razvili. Presenetljivi napad proti našim postojankam na Kalu smo izlaha odbili. — 10. t. m. pa se poroča, da se na soški bojni črti niso razvila nikakoli večja podjetja. Samo hrib sv. Gabrijela je bil tudi včeraj živahno obstreljevan. V splošnem pa se je izvajal na celi bojni črti zmerni motilni ogenj. Na gori sv. Gabrijela izboljšujejo Italijani pridno svoje postojanke. Naše napadalne patrulje na koroški bojni črti so uspešno delovale, zlasti na hribu Granada, kjer so zadale sovražniku težke izgube. Na tirolski bojni črti udrle je neka naša četa v sovražne järke ter se vrnila, ko je uničila sovražne naprave, s tremi častniki in 50 ujetimi možmi v svojo izhodno postojanko. — Kakor poročajo švicarski listi od italijanske meje, se sodi po premikanju velikih množin čet iz južne Italije preko Milana, da se bo soška bitka nadaljevala. Pričetkom prihodnjega tedna bo vpoklican v Italijo letnik 1905. 11. t. m. se uradno poroča, da bojni odmor pri Soči traja dalje. Četudi morebiti ne nameravajo Italijani še napadati, se dosedanjí razvoj enajste soške bitke, ki se je unela 17. avgusta, more sledeče izraziti: Vojnega položaja nova preizkušnja sovražnih sil ni mogla izpremeniti na jugozahodu in da pomenja bitka, o tem naj se ne dvomi, do te ure nov neuspeh Italijanov. Na Krasu je pridobil sovražnik edino ugodnost, ker je zavzel vas Selo, ki je ležala v naši najprednejši črti, ko so se pričeli boriti. Kar smo sicer na južnem krilu kraških postojank začasno izgubili jarkov, smo jih s protisunkom zopet pridobili. Ravnotako uspešno našim junakom so izpadli boji v vipavski dolini in pri Gorici, kjer ni ostal v sovražni roki niti en jarek. Na Banjski visoki planoti so začetkoma Italijani pridobili uspeh, vsled česar so naši vojskovodje sklenili, naj se 15 km bojne črte umakne 2 do 7 km. Od takrat so se izjavili vsi poizkusi sovražnika, da bi bil z mogočnimi napadi na goro sv. Gabrijela in na severnovzhodni odsek od tam izrabil z velikimi žrtvami priboreni prvi dobiček na prostoru v operativen uspeh.

Rusko bojišče. — Osvojitev Rige, o katere zavzetju smo v zadnjem listu kratko poročali, je v moralnem kakor tudi v vojaškem oziru velikanske važnosti. Riga je važno železniško križišče, od koder vodijo važne železnice v Rusijo, zlasti v Reval in Petrograd. Medtem, ko se Rumuni in Rusi brez uspešno trudijo, da bi vzeli Mackensenu, kar je pridobil pri Focsani in Očeni, je pa udarilo najsevernejše nemško krilo proti Rigi. Položaj na tej bojni črti se skoraj dve leti ni čisto nič izpremenil. Tu so si stale nasproti osma nemška in dvanajsta ruska armada, toraj so si bile moči enake. Ruske postojanke, koje so Rusi tekom dveh let močno izpopolnili, je besen ogenj topov in metaleev min 1. sept. zjutraj že tako zrušil, da so dozorele za napad. V sovražnem ognju so Nemci zgradili tri mostove čez 300 metrov široko Dvino, iste prehiteli in zasedli severni breg. Kljub krvavim žrtvam in obupnim napadom Rusov, so nemške čete napredovale 2. t. m. do Velikega Jagelna in 3. vže obstreljevale veliko cesto, ki vodi iz Rige v Wenden in od dveh strani udrle v mesto Rigo. Prodiranje Nemcev se je izvršilo s tako naglico, da Rusom ni bilo več mogoče mesto opleniti in zažgati, kakor so nameravali. Beg dvanajste ruske armade je postal splošen. Kakor se uradno 10. t. m. poroča, so nemške prednje čete med vzhodnim morjem in Dvino na več mestih vtisnile ruske varstvene straže proti novim postojankam, ki jih Rusi grade. — Plen, ki je padel Nemcem v roke, se vedno bolj množi. Ruske čete, ki so odrezane, tiče v obmejnih gozdih in močvirjih. Sicer je število ujetnikov primeroma nizko, a to le vsled tega, ker so Rusi vse popustili in so poražene armade popolnoma razpadle. Vse polno voz, oklopnih avtomobilov, mrtvih konj, orožja itd. leži na cestah, posebno na veliki cesti Riga-Wenden. Poraz je temeljit, v notranjosti Rusije pa vedno še narašča zmeda.

Zahodno bojišče. — O bojih na tem bojišču poroča Wolffov urad dne 10. t. m.: Angleški napori na Flanderskem so nagloma končali. Odkar je razpadla druga angleška ofenziva na Flanderskem, je angleška napadna moč zastala. Kljub vsem naporom Francozov pred Verdunom se je na zahodni bojni črti glavna ofenziva zaveznikov razkršila. V Artois so se tudi le malo bojevali. Istotako zastal je napad v okraju St. Quentin. Nova ofenziva pri Verdunu kaže navadno lice: Mali začetni uspehi, katere Nemci s protinapadi do malega zopet nazaj priborijo in temu sledeči delni boji, s katerimi se cele dneve in tedne brez pomena zapravljajo. V delnih bojih 9. septembra priborili so Nemci zopet severni del gozda Vosses.

Domače in tuje novice.

Presvitli knezoškof dr. Anton Bon. Jeglič je obhajal dne 12. t. m. v stolnici v Ljubljani dvajsetletnico svojega škofovskega posvečenja. Kakor ves kranjski narod, napolnjuje še posebno Dolenjce odkritosrčna želja in molitev: Ohrani nam Vsemogočni še dolgo let prevzvišenega dušnega pastirja in našega preskrbnega ter najboljšega očeta!

Odšla sta iz Novega mesta preč. gospoda: P. Ambrož Remic kot superior k Novi. Štiti nad Ribnico in misionar P. Klemen Grampovčan kot vikar v Brežice. Mnogo je odkritosrčne žalosti ob njenem slovesu, ker bila sta oba vneti spovednika, modra dušna voditelja in prijazna družabnika. Ob odhodu njima kličemo vsi njuni častilci: Naj ju spremlja božji blagoslov tudi na novih mestih, da bi še zamogla veliko krepkih in zdravih let uspešno delovati v čast božjo ter v dušni blagor bližnjega!

Nevarno ranjen. Vojni kurat, č. g. P. Engelbert Klasinc, frančiškan, piše iz rezervne bolnice I v Beljaku: „... Kmalu bi ne bil nikdar več čital Dol. Novic! V sredo proti večeru na poti iz pokopališča me je zadel velik kos kamna v glavo. Ako bi se ne bil tisti trenutek sklonil, bi bil gotovo mrtev. Dobro, da je bil moj prijatelj, poročnik Verbič z menoj, ki me je vlekel še trideset ure daleč, drugače bi bil gotovo ali izkrvavel ali pa dobil še drug pozdrav. Sedaj sem tu v bolnišnici. Upam, da je najhujše minulo. Kost je malo načeta, možgani lahno pretreseni, le krvi sem precej izgubil. Pozdravljam...“ — Želimo dobremu g. kuratu, da mu Bog podeli čimprej ljubo zdravlje. Priporočujemo našega marljivoga pisca zanimivih vojnih sličic vsem čitateljem Dol. Novic v molitev. Ravno v zadnji številki nas je zopet razveselil z mičnim spisom o krasni naši slovenski pesmi na fronti. In prav takrat je bil gospod tako nevarno ranjen.

Odlikovan. Zlat zaslužni križec s krono na traku hrabrostne svetinje je dobil nadporočnik avditor dr. jur. Metod Dolenc pri nekem divizijskem sodišču. Čestitamo!

Razglas. Mestno županstvo naznanja, da se bo prihodnji teden v torek in sredo, t. j. 18. in 19. t. m. mestnemu prebivalstvu oddajal koruzni zдроб in krompir, in sicer v sledečem redu:

Torek:				
h. št.	1 do 30	od 8. do 9. ure	dopolodne;	
	31	50	9. 10.	
	51	80	10. 11.	
h. št.	81 do 110	od 3. do 4. ure	popoldne;	
	111	140	4. 5.	

Sreda:				
h. št.	141 do 170	od 8. do 9. ure	dopolodne;	
	171	200	9. 10.	
	201	230	10. 11.	
h. št.	231 do 260	od 3. do 4. ure	popoldne;	
	260	nadalje	4. 5.	

Posestniki, kateri so sami pridelali, koruze ali krompirja ne bodo dobili sedaj iz mestne založbe.

Na novomeški gimnaziji se prične šolsko leto 1917/18 v torek 18. septembra s službo božjo ob 8. uri v frančiškanski cerkvi in 19. septembra z rednim poukom. Novi učenci za I. razred se zaradi pomankanja prostora ne bodo sprejemali. Učenci za II. do VIII. razred se bodo vpisovali dne 17. sept. od 8. do 11. ure dop.

Na deški ljudski šoli v Novem mestu se prične šolsko leto 1917/18 s slovesno sv. mašo v čast sv. Duhu dne 15. sept. 1917 ob 8. uri v frančiškanski cerkvi. — Vpisavalo se bo v četrtek 13. septembra in pa v petek 14. septembra 1917, vselej od 9. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne v II. razredu deške šole na Florijanovem trgu v Seidelnovi hiši. (Stara davkarija.) Učenci naj se oglase v spremstvu starišev ali njih namestnikov ter naj prinesejo seboj zadnje šolsko naznailo; oni pa, ki na novo vstopijo v šolo,

tudi krstni list in izpričevalo o stavljenju koz. — Pri šolskem vodstvu naj se blagovolijo oglašati tudi stariši šolodolžnih učencev, ki se poučujejo doma. — Vodstvo ljudno prosi stariše iz sosednih šolskih občin, naj ne silijo svojih otrok v to šolo, ker jih isto zaradi tesnih šolskih prostorov ne bo moglo sprejeti; da, prisiljeno bo celo zaradi prenapolnjenih razredov odkloniti vsprejem nekaterih že to šolo obiskajočih učencev. — Vodstvo.

Zrelostni izpiti v glavnih počitnicah. Na novomeški gimnaziji sta napravila zrelostni izpit v glavnih počitnicah dva učenca VIII. razreda in enoletna prostovoljca z ugodnim uspehom: Ericgoj Ferdinand (3. sept.) in Zlindra Otokar (11. avgusta) oba iz Kostanjevice. — Tako je napravilo zrelostni izpit v šolskem letu 1916/17 27 dijakov in ena privatistinja na novomeški gimnaziji.

Začetek šole v uršulinskem zavodu v Škofji Loki — ljudska in meščanska šola, trgovski tečaj ter učiteljska pripravnica — bo v ponedeljek, dne 1. oktobra po sv. maši ob 9. uri. Oglasiti se je dan poprej pri samostanskem predstojništvu.

Pregled oproščencev. Uradno se naznanja: Nastavlenci v zasebnih poklicih, podjetjih itd., potem posamezne zasebne osebe, ki so bile oproščene kot vodilni ali važni činitelji v javnem interesu (z določkom: Nadaljna oprostitev v slučaju nesposobnosti za frontno službo), se morajo v svrhu nadaljne oprostitve eden do dva meseca pred potekom prejšnje oprostitve javiti najbližjim vojaškim evidenčnim oblastem, kjer se bodo zdravniško preiskali glede njihove službene sposobnosti. Vojaške evidenčne oblasti imajo nalog, da dotičnim prošnjam kar najhitreje ugodijo in izdajo pismena obvestila o uspehu preiskave. Dotični vojaškoodzdravniški izvidi se morajo ponovnim prošnjam za nadaljno oprostitve oziroma oprostilnim razvidnicam priložiti v izvirniku.

Nov naslov. Cesar je ustanovil naslov „gospodarskega svetnika“ in sicer za tiste, ki se bodo posebno odlikovali v poljedelstvu.

Slovenski fantje pošljamo prirčne pozdrave iz visokih tirolskih pečin vsem domačim ženam in dekletom ter želimo kmalu veselega svidenja: Josip Strauss iz Broda, Janez Rotar iz Gotne vasi, Martin Zevnik iz Gaberja in Anton Uhernik iz Št. Petra, vsi pri Novem mestu.

Navadni čas se prične zopet v ponedeljek 17. septembra. Tedaj pomaknite na uri kazalec za eno uro nazaj, pa bodete zopet lahko živeli po stari navadi! — S tem bo gotovo ustrezno vsem in tudi onim dvem damam, ki dokazujete v listih vsaka „svoj prav“ glede ugodnosti novega časa pred starim in narobe. So še pač po mestih nekateri, ki imajo uro za gospodarja, da jim ukazuje čas za vstajenje in počivanje. Priprosto ljudstvo se na takšne novotarje sploh ne ozira. Vstane, ko se dani in gre počivat, ko ne vidi več delati. Edina prava ura je in ostane le solnčna ura, ki jo navija neskončno modri Stvarnik sam.

V mesecu avgustu umrli vojaki: Pardala Ivan, Knjchnicky Pavel, Drozdek Matija, Gollner Ivan.

Občina brez mož. Dalmatinska občina Šijarica je popolnoma brez mož. Okoli 300 se jih je izselilo v Ameriko, 150 jih je padlo na bojišču, vsi drugi pa so pri vojaki.

Dober zgled. Kakor v mnogih krajih, tako je tudi v Magdeburgu mestni magistrat izdal oklic, naj hodijo prebivalci ali bosi ali pa v lesenih sandalah, da se pičle založbe usnja kar se da varujejo. Nato je v magdeburškem „Generalanzeigerju“ izšel prijazen oklic na mestni magistrat, naj dajejo mestni očetje in mestni svetovalci za to lep zgled. Oče župan in mestni svetovalci se pozivljejo, naj prikorakajo k prihodnjim občinskim sejam bosi, potem bodo tudi zastopniki časnikov bosi hodili. Če so tudi zares prišli mestni očetje k sejam bosi, o tem omenjeni list molči.

Najdenka. Danes zjutraj se je našel še živi otrok ob cesti proti šoli na Grmu, star nekako osem dni. Čez prsa je imel listek z napisom: Jaz sem Ana, doma iz hribov. Otročiček je bil že močno plav, ker je danes zelo deževalo.

Naročajte „Dolenjske Novice“!

Gospodarstvo.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem o prepovedi izvažanja drv iz Kranjske. Izvažanje drv izven Kranjskih deželnih mej je začasno prepovedano. Ta prepoved se ne razteza na drva, ki se dobavijo vojni upravi, o čemur je prinesli dokaz. Kdor nasprotuje temu ukazu, se kaznuje od politične oblasti z globo do 10.000 kron ali z zaporom do šestih mesecev.

Nemško sedmo vojno posojilo je razpisano od 19. septembra do 15. oktobra. Tudi v Avstriji se bo, kakor se čita v listih, kmalu razpisalo.

Davek na premoženje. Večkrat se je že pisalo, da se namerava skleniti zakon, po katerem se bo naložil vsem, ki imajo kaj premoženja, bodisi v posestvu, denarju ali premičninah, enkrat davek v svrhu ureditve valute — to je vrednosti denarja. Z ozirom na to marsikdo že sedaj ugiba, kako bi se ognil temu davku. Tozadevni strah in skrb se nam ne zdi opravičen. Dandanes ima denar zelo majhno vrednost, nasprotno ima pa veliko vrednost blago. Če se pa to pozna celo v domačem prometu, koliko bolj se kažejo kvarne posledice tega nezdravega razmerja med vrednostjo denarja in blaga celo v prometu z inozemstvom. Glavni vzrok tega neugodnega stanja je dejstvo, da papirnati denar nima kritja v zlatu, ki je šlo po večini v inozemstvo. Da se to izravna, je potrebno napraviti nameravani davčni prenos, da se na ta način uniči prekomerni dolg, katerega krije papirnati denar. To je pravzaprav edina pomoč, da pridemo do vsaj približno rednih razmer. Občinstvo v resnici s to uredbo ne bo oškodovano, kajti če bo ta ali oni, katerega je zadel davek, imel n. pr. 10% manj premoženja, bo pa preostalo premoženje več vredno. Sedaj n. pr. se dobi 1 m blaga za 20 K, če se pa uredi finance v nameravanim smislu, bo denar v vrednosti poskočil toliko, da se bo isto blago dobilo za 10 K. Na ta način pri taki ureditvi ne bo nikdo v resnici oškodovan. Oškodovani smo pa sedaj, dokler vlada to nezdravo razmerje med vrednostjo denarja in blaga.

Mrliči dobijo papirnato obleko. Ker je vedno večje pomanjkanje sukna in drugega blaga, so sklenile mnoge s pogrebnimi zavodi v zvezi stoječe tovarne za obleke, da bodo izdelovale za mrtvece oblačila iz papirja. Nova mrtvaška obleka bo neki zelo poceni, kar, pravijo, je velikega pomena. — Še večjega pomena bi pač bilo, ko bi se tudi za žive priskrbelo kakšno cenejše blago — pa ne iz papirja!

Ne bodemo stradali. Neki švicarski list obljublja, da bodo razglasili znanstveno-tehnični učenjaki neko novo čudovito odkritje glede ljudske prehrane, ki bode vse izstradalne načrte naših sovražnikov prekrizalo. — Hudomušni ljudje ugibajo, češ: da nam bodo najbrže cepili želodce proti stradanju.

Tudi drugod ni drugače. Na nekem prazniku na Donavi je pozabil neki ministrski svetnik finančnega ministrstva, ki se je peljal na Zgornje Avstrijsko, popotno torbo, v kateri je bilo 210 zavojev tobaka. „Wiener Sonn- und Montagszeitung“ pristavlja: Najbrže je nameraval visoki gospod zamenjati tobak z živili.

Izšel je ukaz deželnega predsednika na Kranjskem o ureditvi porabe petroleja in prometa s petrolejem. Zahtevo do prejema petroleja v druge namene, kakor za mineralna olja c. kr. trgovskega mini-

strstva, ravno tako tudi zahtevo do prejema petroleja za razsvetljavo, ako znaša mesečna potreba več kakor 50 litrov. Petrolej za razsvetljavo pri mesečni potrebi kvečjemu do 50 litrov se odda iz množine petroleja, ki je nakazana političnemu okraju, do katere imajo pravico: predstojniki gospodarstev, obrtniki, lastniki kmetij, predstojniki uradov, zavodov, ki so navezani edino-le na petrolejsko razsvetljavo. Za prodajo petroleja se določijo trgovci, katerim se mora izročiti prejemne izkaznice. Upravičenci morajo naznaniti potrebo petroleja pri občinskem uradu. Veletržci in prodajalci na drobno so dolžni spisovati zabeležne knjige, katere morajo zaključiti koncem vsakega meseca. Prestopki tega ukaza in na njega podlagi izdanih odredb se kaznujejo z globo do 5000 kron ali pa z zaporom do 6 mesecev.

Zares čudno! Kmetje se zelo čudijo, odkod jemljejo meščani toliko tobaka, ko vsak dan prihajajo na deželo kupovat živež, ki ga kmetje že za-se nimajo dovolj in prineso včasih kar cele zaloge tobaka s seboj. Če pa prideš v trafike v mestih, je vedno ves tobak razprodan. Kmetjske trafike pa dobivajo za več občin skupaj prav malo komadov tobaka. Čitali smo tudi v časnikih že večkrat o tatvinah večjih množin tobaka pri zasebnikih. Da premeteni uzmoviki izsledijo takšne skrivne zaloge tobaka, ni ravno čudno, čudno pa je, kako da pridejo nekateri ljudje, in to so večinoma le takomenovani „boljši ljudje“, do tacihi zalog tobaka! — Zaradi pravičnosti že zares težko čakamo na obljubljene nakaznice za tobak.

Kaj si srečna, če prodajaš meščanom dve češplji za dva vinarja? Ženice in dekleta iz dežele, ali vam ne očita vest, da je to oderuštvo in nesramnost prve vrste? Ali ni to velik greh? Ali se ne bojite, da vam drugo leto Bog, ki je za vse enako dober, odvzame tako plodovito sadno leto? Ljudje trpe splošno pomanjkanje na živilih, naj bi saj sadje dobivali po vredni ceni, ki ga je letos toliko obrodilo. Da, grozne so posledice vojske, toda ljudje si jih še grozovitejše sami delajo!

Enostavno pridelovanje jesiha. Malokdo se spomni, da lahko sam odpomore pomanjkanju jesiha z domačim nadomestkom. Marsikdo ima pri hiši sadje, ki pada nezrelo na tla. Če tudi še tako slabo, je vendarle lahko vporabiš za kis. Treba je tako sadje stolči ali streti, djati v posodo in zaliti s kromom. Ko se par tednov namaka in kisa, se tekočina precedi. Če se dobro ne kisa, naj se pomaga z nekoliko kisove kisline. Na ta način se vporabijo olupki sadja in sploh vsi izrezki in ostanki sadja, malin, ribezlja, grozdja itd.

Krajepisno-zgodovinske črtice iz Belokrajine.

Priobčil L. Kolbezen.

Izlet k svetemu Križu.

Dragi čitatelj Dol. Novic, ki te zanima in razveseljuje divna lepota in romantika naše Dolenjske, te povabim, da se z mano podaš na kratek izlet v lepo božjo naravo v duhu sv. Frančiška Asiškega, tega velikega prijatelja in oboževalca naravnih del Stvarnika — v božji svet, kjer bova občudovala čudesa narave in v njih gledala in se naslajala na nevidni lepoti neustvarjene Lepote, ki jo je z vsemogočnostjo iz nič priklicala v bivanje.

Iz glavnega trga belokranjske metropole, Črnomelj, ubereva pot po glavni cesti, ki vodi na Vinico. Pod mostovi zarezava na vodi dolge jate rac, ki v raztegnjenih vrstah plavajo po vodi, se potaplajo in iščejo hrane v plitvi Lahinji in Dobličici, vmes pondirki in vodne kokošice čablajo in teknujejo med sabo v plavanju od ene lačice do druge, kjer kosí v grmovju, grlice pri svojih rešetastih

gnezdihi, slaveci na vejici, pastarice z gvanjem repa, povodni metuljčki z lahniim poletom, žabe s svojim koncertnim regljanjem, belouške stoječ na preži za ribicami, vrabei z mnogobrojnimi slannatimi gnezdi, srake z zadiranjem, žolti kobilar, raznobarvani detal, ščinkovec in žoltica in črni škorec in brza lastovka z bliskovitim poletom, vsak po svojih zmožnostih delajo naravni koncert v ločnem okljuku in bregu, kjer se živina napaja. Ločki pastirčki priženejo živino, ovenčani s cvetjem za klobukom, piščalko iz tršlikavine ali lukničastimi sviralami, na katere še eden ali drugi poskusi kako jugoslovansko melodijo, katero je slišal na Bojancih, Preloki ali Adlešičih. Ločki črednik, originalni mož Peter, je zatulil s svojim dolгим, zavitim rogom v sredi vasi s tako močjo, da je Črnomaljšce zbudil iz spanja in prepodil iz bičevja ob vodi kokoškice in kose, gosi in race in preplašil golobe, vrane in lastavke, ki obkrožajo ločki studenec. Dal je znamenje za izgon živine na sredo vasi; tudi brhke kozice in krotke ovčice je videti med to čredo, ki se pomika v ločke košenice, do Butoraja, Goleka, Kvasice in Dragovanje vasi. Pastirčki imajo sabo torbice za sadje, rogove, zvite iz tršlikavine in na koncu zakrivljene palice, da se z njimi na paši zabavajo, ko svinjko bijejo v kotlišče, ali pa brze veverice preganjajo od hrasta do hrasta.

Ko zapustiva čredo, pelje nas cesta dalje med ločkim, kočevskim in svibniškim poljem, ki je zelo rodovitno in obsejano z debelačo, pšenico, ržjo, krompirjem in deteljo, do vitkih smrekovih gozdov pri Kanižirici, kjer napravi Dobličica velik ovinek pri enolinskem mostiču. Tu vidiš raznovrstne ribe in ščunke, ki se preganjajo po vodi; dolgo bičevje na vodi je dobro skrivališče divjih rac in povodnih kosov, na lašicah ob vodi pa brzi zajček, ki je priskakljal iz grmovja, migajoč z dolgimi ušesi, naglo ubere svojo pot v skrivališče, kakor hitro je zaslišal tvoje stopinje. Ako še nekoliko postojiš, ti na uho udarijo votli ndarci detela, ki išče žuželk v drevesnih deblih, in žolno, ki željno gleda za želodom. Tudi slišiš pritajeno golčanje veverice, ki brezskrbno skaklja po smrekovih vejicah, nad tabo pa kroži bistra kanja, ki išče poljskih miši, in divji golob ali jastreb, ki preži na ptice in kokoši, ki so se iz Svibnika ali Kočevja pritihotapile na polje za žitnim zrnjem.

Prideva do razcestja, kjer se loči desna cesta, ki vodi v Dobličice, Bistrico, Nemškoloko od leve, ki gre v Dragatuš in Vinico. Na razpotju stoji sv. razpelo, ki opominja mimoidoče na ljubezen Spasitelja in velikost človeške hudobije. Pozdravimo sveto razpelo, kar bo treba še večkrat ponavljati, ker kaže Belokrajina svoje ne malo katoliško lice tudi s tem v javnosti, da so globoko verni prebivalci postavili v vsaki vasi, ob vsakem razpotju, križpotju, razcestju in izgonu (pot, kamor se vaška živina izganja na pašo), sv. razpelo, ga obsadili s cvetkami, ovenčali ali z večno lučko preskrbeli, da se moraš čuditi obilnim tem znamenjem, kamorkoli se obrneš. Cesta nas popelje čez doblički most, katerega so zidali Primorci z znamenjem sv. Janeza Nepomuka. Dobličica, ki tu poleg izvira iz jernejskega jezera in se v lepih ovinkih vije po bogatem žitnem polju, se tu razprostire in tvori ob nalivih malo jezero in se liki poljskemu vodnemu jarku na nasprotni strani združi s svojim drugim dotokom, ki prihaja iz jelševniškega jezera. Kako idilično izgleda to jelševniško polje, ako slediva tema dvema vodnima žilama. Obledavajo te pisani metuljčki, po vodi mrgolijo brhke ribice in čablajo divje račice, med tem ko enakomerno klopoče mlinsko kolo osamljene malence in razbiti čoln z drugim, poleg ležečim razpadlim mlinom povečuje lepoto in kontraste v naravi. Pred sabo zreš krasno se razpenjajoče niavelske, dobličke in straženske gorice, kjer ti nudijo svoj sad žlahtne marelice in ponekod tudi fige. V podnožju opletajo vinograde obilni sadni

vrtovi z žlahtnimi hruškami, jabolki, slivami, ciborami, tudi kostanja ne manjka. Vsa okolica izgleda, kakor bi bila posejana z gorskimi vilami, med katerimi se posebno odlikuje ona svétnika Struelja v Stražnem-vrhu, nekdanjega sodnika v Žužemberku, ki je umrl v pokoju na svoji domačiji v Tuševemdlu. Na levo stoji prostorna in lepa podružnica sv. Janeza Evangelista, ki je bila namenjena, da postane župna cerkev za novoustanovljeno župnijo Dobličice, pa radi gmotnih razmer se je moral ta načrt odložiti za boljše čase. Občina Dobličice ima svojo ljudsko šolo v nekdanji rojstni hiši znanega ameriškega škofa Vrtina, ki je parkrat obiskal Belokrajino. Na desno se razprostira v podnožju maverlske gore Jelševnik, rojstna vas dveh nadarjenih, upapolnih Belokranjcev: Majerletov, ki sta padla na gališkem bojišču; v sredi vasi se dviga prostorna kapela z malim zvonikom in podobo luške Gospe, katero je sezidal na svojem posestvu domači posestnik Turk. Nad Dobličicami se v rebu vije cesta med vrtovi in sadeži mimo vasi Grič, kjer se pečajo Gričani z domačo obrtjo — lončarijo. Nad jernejskim jezercem stoječ obdružuje bogato žitno polje med Jernejo vasjo, Dragovanjo vasjo, Kvasico in Tančogoro, nad njimi se vspenjajo košenice, po katerih se pase dobrorejena živina in ovce; le žal, da so ovčereje precej opustili v nemalo škodo gledé prehrane prebivalstva v sedanjem vojnem času. Ako v pravem kotu potegneš dve črti na desno in levo, vidiš v nekako jednaki razdalji na desno dobličko cerkev sv. Janeza, na doblički gori sv. Vida in sv. Križ, na levo pa v Dragovanji vasi sv. Ožbalta, sv. Tomaža in sv. Ane na Tančigori. Jednako sliko vidiš v Tuševemdlu od cerkve sv. Magdalene v jednaki razdalji v ravni črti navzgor na desno sv. Jakoba v Malih in Marije Pomočnice v Vel. Rodinah, na levo pa sv. Miklavža v Stražnem vrhu in sv. Križ na graškem vrhu. Nad Gričem se razprostirajo prostrane košenice proti Miklarjem, Debelem vrhu in Bistrici, prikladne za živinorejo in ovčerejo; tu se nahaja tudi glasoviti Gradanjiskedenj, skrivališče hajdukov, ki so imeli tu naokrog po prostornih bukovih gozdovih v Miklarjih, Debelem vrhu, Želzelcu, Kolečaju svoje dobro zavarovane postojanke in hajdučili po poljskih gorah med Nemško loko, Starim trgov in Sinjim vrhom v strah in grozo okoličanov. L. 1815 so na Sinjem vrhu ubili župnika Babiča. (Konec sledi.)

Raznotero.

Pregled deklških licej. Ministrstvo za pouk in bogočastje je objavilo pregled za šolsko leto 1916/17 s pravico javnosti obstoječih licej, iz katerega je razvidno, da je bilo v devetnajstih deklških licejih na Nižje-Avstrijskem 3570, v treh licejih na Gorenjem Avstrijskem 516, v enem liceju na Solnograškem 122, na Štajerskem 325, na Koroškem 114 in na Kranjskem 279 učenk. V treh deklških licejih na Primorskem je bilo 686, v enem na Tirolskem 249, v sedmih licejih z nemškim poučnim jezikom na Češkem 967 in v osem licejih s češkim poučnim jezikom na Češkem 967 in v osem licejih s češkim poučnim jezikom 1544 učenk. V štirih licejih na Moravskem z nemškim poučnim jezikom je bilo 882, in v enem s češkim poučnim jezikom je bilo 320 učenk. V Šleziji so bili trije liceji s 369 in v Galiciji je bilo osem licejev s 565 timi učenkami. V preteklem šolskem letu je bilo v vseh licejih 10.508 učenk. V ženskih licejih se pripravljajo in izobražujejo deklice za ženski poklic in gospodinjstvo brez latinščine in grščine, ki sta za ženski poklic clo nepotrebne. Važno je učenje modernih jezikov, pred vsem nemščine, francoščine in italijansčine na podlagi materinega jezika.

Loterijske številke.

Trst, 5. septembra 57 31 85 71 72

Spisi Krištofa Šmida.

Izšla sta 16. in 17. zvezek spisov Krištofa Šmida v založništvu J. Krajec nasl. v Novem mestu. 16. zvezek je poslovenil frančiškan P. Blanko Kavčič ter vsebuje šest lepih pripovedk: „Roparski grad“, „Ptičje gnezdo“, „Poškodovana slika“, „Tiskovna pomota“, „Spominčica“ in „Diamantni prstan“. Cena broširanemu snopiču je 1 K; trdo vezanemu zvezku pa 1 K 40 vin.; po pošti 20 vin. več. — 17. zvezek je poslovenil P. Beno Strauss, frančiškan, sedaj vojni kurat, ter vsebuje dve mični pripovedki: „Brata“ in „Različni sestre“. Cena broširanemu snopiču je 1 K 20 vin.; trdo vezanemu zvezku pa 1 K 60 vin.; po pošti 30 vin. več. — Opozarjamo na ta nova in zadnja dva zvezka poslovenjenih spisov Krištofa Šmida župnijske, šolske in izobraževalne ter vse druge ljudske knjižnice. Gotovo ni slovenske knjižnice, ki bi ne imela med drugimi lepimi knjigami tudi vseh spisov Krištofa Šmida, po katerih posebno naša mladina tako rada sega. Ni pa tudi kmalu tako priporočljivih mladinskih spisov, kakor so ravno spisi ljubitelja in vzgojitelja mladine Krištofa Šmida. Njegovi spisi so zaradi svoje velezanimive in poučne vsebine preloženi malodane na vse evropske jezike. — Vsi dosedanji zvezki se dobé pri J. Krajec nasl. v Novem mestu ter v vseh knjigarnah po Slovenskem po zelo nizki ceni.

U 90/17-6

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okr. sodnija v Kostanjevici je o obtožbi opravitelja državnega pravdnistva Orloviča zoper

Edvarda Prosečkuj

zavoljo draženja v navzočnosti opravitelja državnega pravdnistva Orloviča, po danes dognani glavni razpravi po predlogu obtožitelja na uporabo zakona, razsodila v odsotnosti obtoženca v smislu § a 459 k. p. r. — tako:

Edvard Prosečkuj, 61 let star, rojen v Krapini, pristojen v Samobor, r. k., oženjen trgovec v Samoboru in v Breganskemselu, nekaznovan

je kriv

prestopka draženja po § u 18 št. 1. cesarskega ukaza od 21. avgusta 1916, št. 261 d. z., storjenega s tem, da je v zimi 1916/1917 do aprila 1917 v svoji filijali v Breganskemvrhu tržil ječmenovo in pršeno kašo — 1 kg po 4 K, zahteval toraj v izrabljenju izrednih po vojnem stanju povzročenih razmer, za neobhodno potrebno stvar očitno čezmerno ceno in

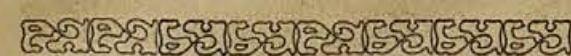
se obsodi

po § u 18 št. 1. cit. ukaza z uporabo določbe § a 161 k. z. na 400 K denarne kazni, v slučaju neizterljivosti pa v 14 dni zapora in po § u 389 k. p. r. v plačilo stroškov kaz. postopanja in izvršitve kazni.

V smislu določbe § a 23 cit. ez. ukaza se ima obsodba na stroške Edvarda Prosečkuj objaviti v listih „Slovenski Narod“, „Slovenec“ in „Dolenjske Novice“ in nabiti na občinsko desko v občini Velika Dolina.

Kostanjevica, dne 20. junija 1917.

Luznar m. p.

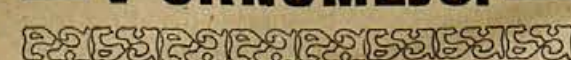
Odvetnik

dr. Ign. Malnerič

naznanja

da je otvoril svojo pisarno

== v ČRNOMLJU. ==

Kostanjev les

od enega metra dolgosti, 10 cm debelosti naprej, klan ali v deblih, vsake debelosti, kupi po najvišji ceni trvdka:

== J. POGAČNIK ==

Ljubljana, Marije Terezije cesta 13.